

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. februarja 1857.

Za 30 krajcarjev

najlepša živina ali najboljše kmetijsko orodje!

Kaj pa je spet to? — bo marsikdo naših bravcev rekel, bravši nadpis teh verstic — je pač kaka smešnica za pustni čas?

Ni ne pustnica, ampak gola resnica. Da! za pol goldinarja se more dobiti lepo govedo, žlahna ovca, zalo prase, dober plug nove sorte, urna mlativnica ali kakošna druga imenitna mašina ali kmetijsko orodje, in sicer takole:

Našim bravcem je dobro znano, da v kratkem (mesca majnika) bo na Dunaji vélika razstava mnogoverstne živine, kmetijskih in gojzdnih pridelkov in mnogoverstnega kmetijskega orodja in mašin iz vseh dežel našega cesarstva. Slavna dunajska kmetijska družba bo napravila to imenitno razstavo, in visoko ministerstvo jo podpira na vso moč; za to ji je podarilo pripomočkov v dnarjih in verh tega še dovolilo, da vse, kar se odkodar koli bo poslalo v razstavo, se bo tje in nazaj po železnicah peljalo zastonj.

Da se ta razstava v spominu tudi tistih ohrani, ki niso imeli nič v razstavo poslati, je kmetijska družba osnovala loterijo, v kateri more, kdor si eno ali več srečk (lozov) po 30 krajc. kupi in je s svojo srečko srečen, lepega bika, zalo kravo, koristno orodje ali kaj drugega dobiti, in sicer takole:

Kmetijska družba je naredila 50.000 srečk (lozov) in jih prodaja po 30 krajc. S tem, kar bo za srečke skupila, bo kupila v razstavi živine ali kmetijskih mašin in orodja, in to bojo dobitki. Kdor bo tako srečen, da bo njegova srečka, kakor številke v navadni loteriji, kaj zadela, bo dobil to ali uno, kakor smo gori rekli. Ako spečá družba vseh 50.000 srečk, bo skupila 25.000 gold. in s tem bo mogla sila veliko stvari kupiti in toliko več bo dobitkov. Kar jih pa morebiti ne bo poprodala, vse tiste bo pahnila iz loterije, in to kaže, da je upanja veliko, kaj zadeti.

Ker je želeti, da bi vsaka dežela dobila kaj lepih spominkov iz dunajske razstave, je kmetijska družba vsake dežele si naročila nokoliko srečk (krajnska 300; če pa te kmali spečá, bo pisala še po več) in jih prodaja vsakemu, kdor koli hoče, po 30 krajc.

Kdor tedaj želí eno, dvě ali kolikor koli takih srečk po 30 krajc. kupiti, naj se oberne do svoje kmetijske družbe.

Krajnska družba jih prodaja v Ljubljani v svoji pisarnici v Salendrovih ulicah Nr. 195 nad Bregom; po deželi se dobé pri sledečih gosp. predstojnikih kmetijskih podružnic: v Mengšu pri gosp. fajmostru Kuraltu, — v Krajnji pri gosp. Konr. Loker-ji, — v Radoljci pri gosp. tehantu Vovku, — v Teržiču pri gosp. okrajnemu predstojniku baronu Aichelburgu, — v Ribnici pri gosp. J. Rudešu, lastniku grajšine, — v Mali vasi pri gosp. Santo Treo-tu, vlast. grajš., — v Draškovcu pri Ferd. Trenc-u, vlast. grajš., — v Novem mestu pri gosp. proštu J. Arko-tu, — v Kočevji pri gosp. fajm. J. Jonke-tu, v Metliki pri gosp. J. Kapele-tu, grajš. oskerbniku, — v Planini pri gosp. Mat. Koren-u, v Postojni pri gosp. A. Kurcu, tehantu, — v Bistrici pri

tehantu gosp. A. Grašic-u, — v Vipavi pri gosp. tehantu Gabrijan-u in v Šireh pri gosp. fajm. Majniku.

Kdor pa, odkodar koli, kmetijski družbi v Ljubljano po teh srečk piše, prosimo, naj pismo frankira in v pismo še 2 krajc. položi za recepis, ki se mora za dnarno pismo plačati, ker družba mora za vsako srečko celih 30 krajc. na Dunaj odrajtati, in se tedaj s plačilom receptisa ne more v škodo nesti. — Zadnji čas za naročila srečk je do vélike noči.

Po „Novicah“ se bo potem vse zvedilo: kdo je kaj v ti loteriji zadel in kaj. Že naprej se veselimo, ako nas doleti sreča, da nam bojo pritirali kako žlahno kravico ali kako dobro orodje po železnici iz razstave na dom!

Malahovskova furnirnica.

Za mizarje kaj novega dobrega.

Gosp. Malahovski v Ljubljani, kateri si je že zdavnej dobro ime pridobil v izdelovanji orgel in kterega že zavolj njegovih v šolah pridobljenih vednost ne smemo v versto rabotnih rokodelcev staviti, je napravil mašino za furnire delati, ktera je zavolj nje pripravnne postave in ličnega in hitrega dela toliko večje hvale vredna, ker si jo more za majhen dnar omisliti vsak mizar (tišlar), kateri potrebuje za svoje rokodelstvo lepih furnir. Tako pripravna je ta mašina, da jo po pravici zameremo pravo igračico imenovati in da se ne spomnimo, da bi bili že kje enake vidili. Toliko raji tedaj gosp. Malahovskemu verjamemo, da je ni nikjer posnel, ampak da jo je po svoji glavi iznova napravil, ker vselej radi slišimo, ako tudi kdo naših domačincov kaj koristnega na dan spravi. Zatega voljo pa se vendar ne prederznemo, prav za gotovo to mašino čisto novo znajdbo imenovati, ker naša mašinarska vednost ne sega tako dalječ, da bi vse mašine poznali, ki so dosihmal znajdene na svetu; večkrat se je že primerilo, da je kdo po svoji lastni bistri glavi, brez vsega izgleda in brez posnetka, kaj znaj del, češ, da je novo; pa je bilo vendar že kje drugod znano.

Naj pa je Malahovskova furnirnica čisto nova znajdba ali ne (če je, tolikanj večja čast za mojstra!) — to je gotovo, da je velike hvale vredna in da bo mizarjem kaj všečna mašina, ktera ne potrebuje ne sopara ne vode, da bi jo gonila, — ne velikega prostora in ne močnih delavcov, — ampak v vsaki majhni delavnišnici lahko stoji, po dveh šincah teče kakor železnica, in vsak, kakih 15 ali 16 let star fantè jo lahko goni in si s tem delom na dan poldrugi goldinar čistega plačila brez posebnega truda prisluži.

Mašina teče na dveh šinah, po katerih se z rokama goni kakor navadna monga tje pa sem; lih v sredi je žaga ali pila v štirivoglatnem stališu, v katero se odzgoraj doli postavi hlod, iz kterega hoče mizar furnire rezati. Kakor pila ali žaga, sem ter tje gonjena, reže hlod od spod navzgor, tako ga mašina sama v eno mero pritiska doli na pilo, dokler ni hlod skozi in skozi prežagan in furnira narejena. Da si pa zamore mizar rezati furnir vsakoršne debelosti, prav tanke ali pa močnejše, ima mašina upravnika (regulatorja) s 7 vertili. Kakor ga zasučesh, tako ti réže potem pila furnire tanjše ali debelejšé.

To je vse prav in dobro — nam utegne kdo reči — ali kakošne so pa furnire, ki jih dela ta mašina, ker delo še le mojstra hvali? — Na to zamoremo odgovoriti, da furnire iz te mašine so kaj lepe, to je, one imajo poglavitne dvé lastnosti, ki se terjate od njih: namreč furnire so čez in čez gladke kakor da bi bile pooblane, in pa skoz in skoz enako debele.

Verh tega je mašina urna; v 12 urah lahko izdela 72 štirijaških čevljev.

Pa tudi na vodo bi se dala postaviti ali tako napraviti, da bi jo vodeni sopar gonil.

S to mašino pa, kakor je sedaj in ki se z rokami goni, misli gosp. Malahovski navadnim potrebam mizarским popolnoma zadostiti.

Slišimo, da gosp. Malahovski bode na manjše razmere izdelano mašino poslal v dunajsko razstavo mesca maja. Prav je!

Kdor želi mašino viditi, jo lahko vidi v njegovem stanovanji v Ljubljani na sejmskem tergu (Jahrmarkt-platz). Kdor pa si želi enako mašino napraviti, zamore tudi pri njem za spodobno plačilo vse natanko zvediti.

Ta mašina velja 40 fl.; kdor pa sam kaj narediti zna, jo naredi za 35 fl.

Mi pa smo si svesti, da smo očitno pohvalili le kar je očitne hvale vredno. Naj se vsak, komur je za to mar, sam tega prepriča!

Nekoliko pelina z medom.

Odkar neki kmet „Novice“ prebira in njih svete marljivo, kolikor je v njegovi moči, v djanji spolnuje, tudi iz njegovega hiševanja stare napake bežijo in se vse na bolje obrača. Nočemo se tukaj muditi, da bi popisovali, kako on lepo glešta njive in travnike in kako on razumno sadjorejo oskerbljuje ter revšino daleč od sebe podi; temuč hočemo le njegovo živino, ki po telesu človeku enako zamore žalostne in vesele ure, prijetne in zoperne občutke imeti, nekoliko v spomin vzeti. Komu ni ljubša lepo rojena živina memo rebraste! Po svetlo rejenih volih je tudi naš neobtesani kmet ob sejmi hrepeljivo gledal in jih tudi, dokler je še kaj starih petic bilo, drago plačeval, ter se ž njimi kake tri tedne ponosno bahal, toda prehitro so bili podobni stari slamnati strehi, kjer se lahko preklice preštejejo in naposled jih je mogel po kaj nizki ceni spečati ali pa so mu celó pocepali. Toliko neusmiljenemu biti do živine, se ne vé: ali mu je bila ta nadloga prirojena ali jo je bil podedoval, vendar se je očitno kazalo, da on v svoji nespameti misli od živine le obilno korista dobivati, ako on ž njo nezmerno terdo in neusmiljeno ravna, zatoorej ni on, dokler ni „Novic“ začel prebirati, pri svoji živini ne česala ne ščetke nikdar rabil, le leskovih palic je zunaj in znotrej hleva polno bilo, ki so mnogokrat že tukaj, vselej pa pri delu, volom po rebrih bobnele, kakor da bi kdo ž njimi po skednjevi steni opletal.

Živina takega gospodarja, dokler se nečloveškega obnašanja ne privadi in dokler ni do čistega zgurana, je na pol divja in kaj plašljivo gleda. Kadar ona začuti gospodarja se k hlevu bližati, urno kviško plane, rep stiskaje med noge, se k steni ali v kot pritiskaje in noge skupej pod se tesno ustavlja plaha dočakuje, kdaj jo bo gospodar sunil ali drugač udaril. — Vsak umen živinorejec pa tudi rad poterdi, da mora živina, če tudi prehudo ne dela, in klaje in pijače vedno dobiva, samo zastran tega, ker je pogostoma preplašena in žalostna, se posušiti, da je golemu kostnjaku podobna.

Tisti tedaj nekdanj neusmiljeni, in v svojo nesrečo sirovi kmet, ki zdaj rad „Novice“ prebera in se po njih v kmetovanji obnaša, se je vès predrugačil, kajti kaj marljivo in lepo oskerbljuje svojo živino; tudi suhe kostnjake, dokler niso preveč pohabljeni, po nizki ceni kupuje in dobro okožene vole z dobičkom prodaja. On živine nikdar več gerdo

ne preklinja, ne suje in ne pretepa; bičev ni več pri hlevu viditi; le bič še visi na steni, ki je pa le za strah in se skoraj nikdar ne rabi. Pa tudi živina zdaj svojega gospodarja drugači spoštuje; kader ga namreč ovoha, da se k hlevu bliža, ga dokajkrat mukaje k sebi vabi in se milo proti njemu ozira. Kaj prijetno je zapaziti spodobno poglestanega vola v pričo gospodarja iz ležiša se vzdigovati ter proti njemu glavo nakretaje se stegovati, kakor da bi se hotel pobahati: „Glej, kakošen korenjak sem; res me smeš vesel biti, zakaj vse delo mi je le igrača, brazda pa ugodno sprehajališče“.

Ako je z živino nepristojno ravnati že znamnje neobtesanega človeka, kaj še le moremo reči od takega, ki najrajši dela s svojim bližnjim po svoji termi in ga še verh tega velikodušno z najgeršimi primki opleta? Spodobnovič.

Zgodovinske čertice.

Celjski pokneženi grofi.

(Konec.)

Ivan Hunyady je umerl 11. avgusta 1456 v Zemu, kjer se je na boj zoper Turke pripravljaj. Sin njegov Ladislav je bil potem upravitelj Ogerske, ban hervaški in dalmatinski, tudi velitelj v Beligradu. Tega tedaj in ves rod Hunyadov pokončati je določil grof Ulrih. Pisal je svojemu tastu, despotu Jurju serbskemu, da kmali mu hoče poslati iz Beligrada dve prijetne obli (glavi obeh Hunyadov), da bode ž njima igral. To pismo pa je bilo uljovljeno ter je prišlo Ladislavu Hunyadu v roke, ki pa je vedil preteči nevarnost.

Ravno takrat je bila vojska nakanjena Turkom, ki so vnovič trumoma silili proti Donavi. Vikši vojvoda je bil izvoljen Nikola Ujlak, za namestnika Ogerske pa Ulrih grof Celjski. Nabrana je bila dobro oborožena križarska armada 44.000 mož, in peljana na 103 velikih barkah doli po Donavi. Kralj Ladislav Savo prestopi s to armado, ter pride s grofom Celjskim vred 8. nov. 1456 pred Beligrad. Obadva jezdarita odtod gori do terdnjave, in ko tje dospeta, prihajajo ogerski poveljniki s oboroženim ljudom, zapodijo nazaj kraljeve in grofove spremljevalce, ter zapró vrata gradú za njimi. Nobenega človeka niso pustili ne noter ne ven.

Drugo jutro, 9. novembra 1456, ko je bil kralj pri sv. maši, pokličejo ogerski gospodje Celjskega grofa po nekem služniku k sebi. Ko grof stopi v izbo, mu takóle govori upravitelj, to je, Ladislav Hunyady: „Grof Celjski, ti si vedno nasprotoval mojemu očetu in mojemu rodu!“ Grof Ulrih pa mu zaverne: „Kdor to pravi me čerti; to dokazati morem kot hraber knez“.

Hud prepir se uname na to med njima, v katerem se Celjski grof tako razserdi, da poleg njega stoječemu vojaku meč izdere ter z njim po Hunyadu mahne. Hipoma plane Ogri nad grofa in sečejo po njem; al on se vitežko brani, ter upravitelja in druge napadnike hudo rani. Ker jih je pa bilo preveč proti enemu, so ga premagali. Poln ran in ves kervav se zgrudi Ulrih na tla in tū so ga popolnoma končali. Ko je bil mertev, priskoči neki Oger, po imenu Miha Silagyi, ter mu glavo odreže.

To se je dogodilo na dan sv. Teodora, 9. nov. 1456.

Ko je bil Celjski grof usmertjen, so Ogri povjeli vse gospode, ki so pri kralju bili, njegove svetovavce, viteze in vojake ter jih oplenili vse. Armada pa pod gradom, zvedivša grozovitno dogodbo v tverdnjavi, in misleč, da gredó vrugi tudi nad kralja, se spunta ter hoče udariti na grad. V tem pa ji razglasijo Ogri, da se njej in kralju ne godi nič žalega; tndi kralj stopi na ozidje, se vojski pokaže ter ji vелеva, naj se ona ne poganja za pravdo Celjskega. — Vojska je stala pod gradom do 6. dneva; potem se pa verne čez Donavo v Zemu. Kralj je poslovil križarje, ki so se na to razkropili.

Tako je končana bila ta nesrečna vojska.